

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

А. В. ВОЙТЮК, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу аграрної економіки і продовольства
Національна академія аграрних наук України
E-mail: vdv-tsim@ukr.net

***Анотація.** Важливість формування національної системи фінансового забезпечення аграрного виробництва зумовлена покращенням доступу до витоків їх фінансування, що гарантуватиме сталість їх діяльності та ефективність аграрної сфери економіки. Водночас, динамічність фінансового середовища постійно встановлює зміну пріоритетів напрямів діяльності аграрних виробників та їх адаптації до реалій економічного життя. Погіршення фінансового стану аграрних виробників спричинене зростанням ціни кредиту, відсутністю застави, скороченням пільгового кредитування та державних програм фінансової підтримки, зростання ризику фінансування господарської діяльності, зумовлює потребу у формуванні національної системи фінансового забезпечення аграрного виробництва, яка буде потужним рушієм вихідних змін та сполучним елементом в економічному просторі.*

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та методологічних засад формування національної системи фінансового забезпечення аграрного виробництва.

Основні завдання дослідження: визначити теоретичні засади формування системи фінансового забезпечення з метою уточнення та розширення категоріально-понятійного апарату; оцінити сучасний стан та провести діагностику розвитку фінансування аграрного виробництва; розробити концептуальну модель Національної фінансово-кредитної системи обслуговування аграрного виробництва.

Методи. Методика досліджень ґрунтувалася на фундаментальних положеннях сучасної теорії фінансів, наукових працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених з питань фінансової системи, а також аналізу дослідження фінансового забезпечення аграрного виробництва; методи системно-структурного аналізу та синтезу – для дослідження методологічних засад формування системи фінансового забезпечення; статистичний і графічний аналіз – для аналізу, порівняння й предметного відображення статистичних даних з метою дослідження сучасного стану фінансування діяльності аграрних виробників.

Наведено результати формування і розвитку національної системи фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва у контексті забезпечення високого рівня адаптивності до змін у зовнішньому

економічному оточенні та внутрішньому фінансово-економічному становищі, а також забезпечення стабільного економічного розвитку аграрного виробництва. З цього випливає, що підвищення ефективності системи фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва в умовах глобалізації нерозривно пов'язане із системним регулюванням ключових напрямів сучасної державної фінансової політики, а ефективність її функціонування залежить від тих цілей і завдань, які впливають з довгострокової фінансової стратегії країни.

Ключові слова: фінанси, фінансово-кредитна система, фінансова структура, фінансове забезпечення, банківське кредитування, державна фінансова підтримка, аграрне виробництво

Актуальність. Розвиток аграрного виробництва в умовах євроінтеграції та активізації глобалізаційних процесів потребує поліпшення його фінансового середовища. В аграрному виробництві фінансова діяльність займає особливе місце в організації роботи суб'єкта господарювання, зокрема вона розкривається через складний багатогранний механізм посереднім рухом фінансових потоків.

Фінансова діяльність в аграрному виробництві спрямована на вирішення комплексу завдань, наприклад, на пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності, а також на здійснення фінансових зобов'язань перед бюджетом, банком і суб'єктами господарювання, виконання виробничого й соціального розвитку, зростання власного капіталу, мобілізацію фінансових ресурсів у межах, необхідних для фінансування, контроль за дійовим, цільовим розподілом та використанням. Для цього необхідно продовжити пошук нових підходів до вирішення проблем залучення в аграрне виробництво додаткових фінансових ресурсів, що б дало змогу аграріям вирішити поставлені перед ними завдання для посиленого та інноваційного розвитку аграрної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних і методичних засад формування системи фінансового забезпечення зробили такі вчені, як М. Артус, О. Василик, О. Гудзь, Н. Давиденко, М. Дем'яненко, П. Єгоров, А. Ковальчук, Н. Кравчук, В. Опарін, Н. Прокопенко, П. Саблук, П. Стецюк, Л. Худолій та багато інших [1–6, 8].

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних та методологічних засад формування національної системи фінансового забезпечення аграрного виробництва.

Основні завдання дослідження: дослідити теоретичні засади формування системи фінансового забезпечення з метою уточнення та розширення категоріально-понятійного апарату; оцінити сучасний стан та провести діагностику розвитку фінансування аграрного виробництва; розробити концептуальну модель Національної фінансово-кредитної системи обслуговування аграрного виробництва.

Матеріали і методи дослідження. Методика досліджень ґрунтувалася на фундаментальних положеннях сучасної теорії фінансів, наукових працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених з питань фінансової системи, а також аналізу дослідження фінансового забезпечення аграрного виробництва; методи системно-структурного аналізу та синтезу – для дослідження

методологічних засад формування системи фінансового забезпечення; статистичний і графічний аналіз – для аналізу, порівняння і предметного відображення статистичних даних з метою дослідження сучасного стану фінансування діяльності аграрних виробників.

Результати дослідження та їх обговорення. Фінанси відіграють ключову роль не тільки на рівні держави, а також і в діяльності кожного суб'єкта господарювання, адже від них залежить подальше його існування та його економічний розвиток.

На думку А. Т. Ковальчука, «фінанси – це відповідна система розрахунково-грошових відносин, які об'єктивно виникають при утворенні та витрачанні грошових ресурсів, що використовуються для обслуговування кругообігу засобів у процесі виробництва і реалізації продукції та здійснення контролю за господарською діяльністю» [1]. Низка вчених окреслює сутнісну природу фінансів – як систему економічних відносин, що виникають з приводу розподілу і перерозподілу вартості ВВП, а в певних умовах і національного багатства, з метою формування фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання і держави й використання їх на розширене відтворення та задоволення інших суспільних благ [2].

У сучасних наукових школах має місце інша думка, щодо дефініції фінанси. Так, особники сучасної теорії фінансових потоків вважають, що «фінанси – це відповідним чином регульовані потоки коштів, які циркулюють у національній економіці і забезпечують здійснення процесів формування, розподілу, перерозподілу ВВП, а також національного доходу та національного багатства» [3]. Деякі вчені-економісти підходять до визначення «фінанси» [4], як до «специфічного продукту ціннісно-вартісних відносин, що представляють собою конгломерат доходів одного суб'єкта і витрат іншого, формування яких супроводжується припиненням висунутих з цього приводу претензій і / або зобов'язань, вимірюваних на основі загального еквівалента, який переходить при цьому як інструмент до складу нової системи цінностей. Вони присутні в усіх секторах грошового обігу, але не кожен акт, пов'язаний з рухом грошей, супроводжується утворенням фінансів».

Опарін В. М. переконаний, що за своїм сутнісним наповненням «фінанси – сукупність грошових відносин, пов'язаних із формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов і національного багатства» [5].

На наш погляд, можна вважати вдатним обрис фінансів у О. Д. Василика [6], де він їх розглядає, як економічну категорію, що відображує сукупність відносин, за допомогою яких створюються, розподіляються та використовуються фонди грошових коштів. Фінанси – це важлива та багатогранна економічна категорія, без якої неможливе функціонування держави та діяльності юридичних і фізичних осіб, оскільки завдяки їм забезпечується вартісний рух щодо формування, розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту, відтворюючи достатньо складні відносини, які виникають. Вони є головним покликанням для забезпечення суспільства, зокрема держави та юридичних і фізичних осіб, достатніми для їх функціонування грошовими коштами.

Визначено, що фінанси відіграють важливу роль у розвитку аграрного виробництва, зокрема забезпечують на виробництві механізм реалізації довгострокових цілей, створюють передумови стратегічних змін та забезпечують використання внутрішнього фінансового потенціалу. Як правило, без гарантованого та достатнього за обсягами фінансового забезпечення проблематично досягти багатофункціонального та ефективного розвитку аграрного виробництва. В основі управління цими процесами знаходиться відповідний фінансовий механізм, недосконалість якого нині є суттєвим обмежуючим чинником розвитку аграрного виробництва.

Фінансовий механізм є складною системою, яка дає змогу управляти фінансовою діяльністю та вирішувати фактично всі проблеми. Фінансовий механізм аграрного виробництва розглядається як сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на стан та розвиток діяльності суб'єкта господарювання аграрної галузі. До складових фінансового механізму належать фінансове регулювання, фінансове забезпечення та система фінансових індикаторів і фінансових інструментів, завдяки яким можна оцінити цей вплив. Виходячи із загального, можна графічно відобразити п'ять взаємопов'язаних елементів фінансового механізму (рис.1).

Рис. 1. Елементи фінансового механізму

Модернізація фінансового механізму розвитку аграрного виробництва мотивує наукове обґрунтування його основних складових та напрямів їх розвитку. При цьому її вихідною точкою є визначення стратегічної мети та завдань фінансового забезпечення аграрної сфери. Для цього потрібне створення ефективної системи фінансування потреб аграрного виробництва на основі новітньої методології формування й розподілу бюджетних коштів, сприятливих умов для залучення інвестицій, розвитку спеціалізованої інфраструктури, зокрема фінансової.

Термін “регулювання” має багатовікову історію. За його допомогою можливо впливати на всі соціально-економічні процеси та задавати вектор його розвитку. Поняття «регулювання» з'явилося від латинського терміну «regulo», який визначається, як улаштувую, упорядковуую та «regula» – норма, правило; а також від грецького терміна «regulare» – спрямовувати, упорядковувати [7].

Поняття “фінансове регулювання суб’єкта господарювання аграрної галузі” розкривається через призму взаємозалежних сутнісних складових, зокрема фінансових індикаторів, фінансових інструментів, на формування яких вплинув еволюційний розвиток аграрної економіки.

Фінансове забезпечення суб’єкта господарювання аграрної галузі характеризується як підсистема фінансового механізму, яка є окремим видом економіко-фінансових відносин, елементом процесу розширеного відтворення, виконує процес і функцію ресурсного забезпечення господарської діяльності та забезпечує метод фінансового впливу на соціально-економічні процеси в аграрному виробництві. Для реалізації фінансового забезпечення аграрного виробництва неодмінні джерела формування фінансових ресурсів та форми фінансування.

До власних джерел фінансових ресурсів відносять: кошти бюджетів, доходи від підприємницької діяльності, прибуток суб’єктів господарювання, амортизаційні відрахування, заощадження населення, а до залучених джерел формування фінансових ресурсів: кошти бюджетів інших рівнів ієрархії державного управління, кредити банківських установ та небанківських фінансових установ, емісія цінних паперів та інші фінансові ресурси інституціональних інвесторів, фінансові ресурси позабюджетних фондів, кошти міжнародних організацій, міжнародна та спонсорська допомога, заощадження населення тощо.

Залежно від структури джерел формування фінансових ресурсів, в аграрному виробництві використовують такі форми фінансування, як самофінансування, боргове та змішане фінансування. На практиці, як правило, застосовується комбінація різних форм, серед яких домінує самофінансування.

Ефективність фінансового механізму аграрного виробництва певною мірою залежить від використаних фінансових інструментів, до яких належать податки, неподаткові платежі, внески, збори, штрафи, санкції, пільги та преференції, дотації, субсидії, ціни підтримки, державне замовлення, кредитні гарантії, відсоток за користування кредитом, норми амортизації, норми використання коштів у бюджетних установах, страхові продукти, страхові платежі, державна компенсація тощо.

Раціональне та повсякчасне функціонування фінансового механізму розвитку аграрного виробництва ґрунтується на чинній нормативно-правовій базі фінансового забезпечення, до якої належить Конституція України, Господарський кодекс України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови уряду, рішення територіальних громад, накази міністерств та відомств, статутні документи суб’єктів господарювання, інструкції, норми, нормативи та інші внутрішні локальні нормативи й регламенти, а також інформаційне забезпечення, зокрема звітні бухгалтерські й статистичні документи, дані вибіркового спостереження тощо.

Практичне здійснення модернізації фінансового механізму розвитку аграрного виробництва мотивує вирішення таких завдань:

- узгодження економічних інтересів та суб’єктів господарювання у фрагменті оптимізації виробничо-соціальної інфраструктури сільської мережі;

- активізацію підприємницької діяльності для розвитку агропромислового виробництва, створення нових робочих місць тощо;
- покращення фінансування охорони довкілля та відтворення земельного фонду;
- розвиток системи кредитної кооперації, пільгового кредитування; формування ефективної системи мікрокредитування середніх і малих форм господарювання та особистих селянських господарств;
- створення та розвиток спеціалізованої фінансово-кредитної інфраструктури обслуговування агропромислового виробництва;
- удосконалення механізмів кредитного забезпечення аграрного виробництва;
- впровадження пільгових програм для суб'єктів аграрного бізнесу, які розміщують свій бізнес на селі та залучають до праці місцевих жителів;
- розвиток державно-приватного партнерства;
- створення регіональних інноваційних центрів сільських територій для сприятливого інвестиційного клімату та обґрунтування проектів із залученням державних, приватних та іноземних інвестицій з метою забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва та соціально-економічного розвитку сільських територій.

Перспективний економічний розвиток аграрного виробництва та його ефективне функціонування залежать від наявності власної фінансової бази їх формування та умов доступу до зовнішніх джерел. Фінансування аграрного виробництва, як правило, складається переважно з власних фінансових джерел, із кредитів, зокрема банківських, комерційних та з бюджетного фінансування. Обсяг власного фінансування становить приблизно 75–80%, тоді як банківське та комерційне кредитування забезпечується на рівні 10–15%, а бюджетне фінансування аграрного виробництва на 6–9%.

Аграрне виробництво залежить від багатьох факторів, таких як природні, економічні, виробничі та соціально-політичні і є найбільш вираженою у фінансовому й технологічному відношенні до інших галузей економіки. Усі ці фактори позначаються на інструментах накопичення й використання фінансових ресурсів в аграрному виробництві. Однак для забезпечення ефективного функціонування та стійкого розвитку аграрного виробництва є позитивний фінансовий результат, який останніми роками має тенденцію до зростання. Зокрема, з 2010 до 2015 р. чистий дохід (виручка) від реалізації продукції збільшився в 3,2 раза і досяг у 2015 р. 257,5 млрд грн, а чистий фінансовий результат зріс у 5,2 раза за той самий період [8].

Формування доданої вартості в аграрному виробництві має певну особливість, оскільки понад половина її обсягу створюється в особистих селянських господарствах, а також вони мають суттєву відмінність у перетині впродовж року. Зокрема, за таблицею 1 [9, 10] валовий внутрішній продукт сільського господарства за період з 2011 до 2016 р. показав позитивну тенденцію. Так, його обсяг збільшився в 2,5 раза та становив 277,2 млрд грн у 2016 році. При цьому і частка сільського господарства у створенні валового внутрішнього продукту збільшилася на 2,1 п.п. та становила 11,6 %. Для порівняння: в економічно потужних країнах частка сільського господарства у валовому внутрішньому продукті становить 3,5 %.

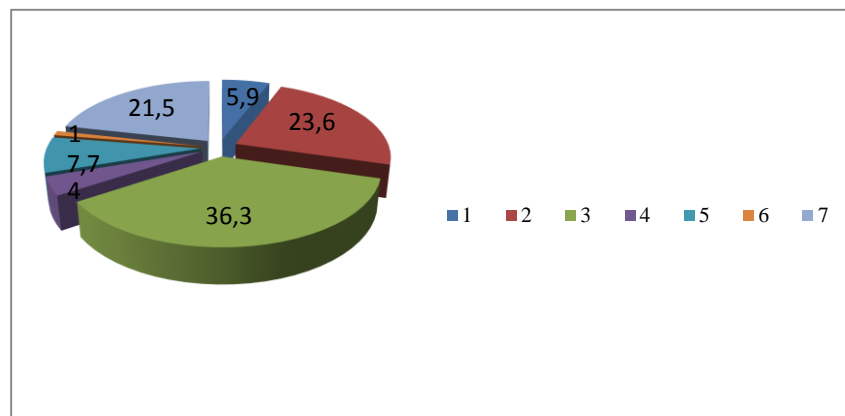
І хоча, сільське господарство в Україні на сьогодні є пріоритетною галуззю та локомотивом української економіки, зокрема кожний четвертий долар в Україні зароблений сільським господарством, та від продажу сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках держава має понад 11 млрд дол. США. Тоді, як частка кредитів виданих банками суб'єктам сільського господарства до ВВП становила у 2016 р. 2,3 %, що на 0,3 п. п. нижче, ніж у 2011 році. Розширення бази формування власних джерел фінансових ресурсів пов'язане з підвищенням ефективності господарської діяльності та фінансово-економічного стану аграрних товаровиробників. Разом з тим, суттєве значення для фінансового забезпечення аграрного виробництва мають зовнішні джерела.

1. Частка сільського господарства у створенні ВВП та частка кредитів, виданих банками України суб'єктам господарювання сільського господарства до ВВП за 2011–2016 роки

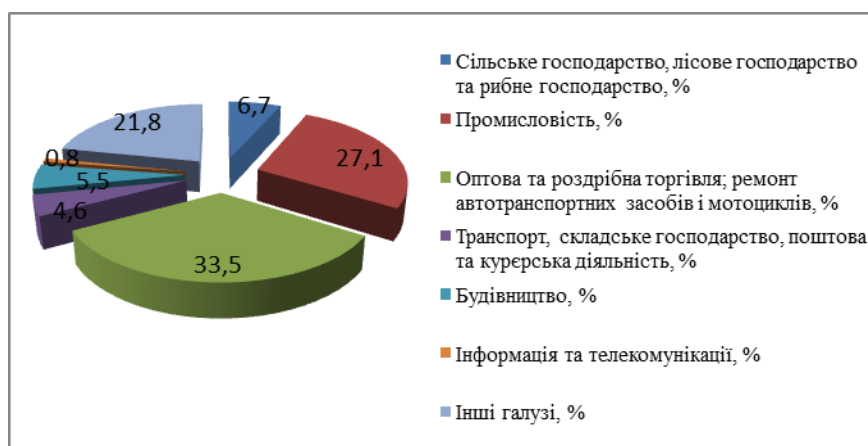
Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах, всього по економіці, млн. грн.	1302079	1411238	1454931	1586915	1988544	2383182
у тому числі сільське господарство, мисливство, лісове господарство, млн. грн.	110564	112799	132245	161145	239806	277197
Частка сільського господарства у створенні ВВП, %	8,5	8,0	9,1	10,2	12,1	11,6
Кредити, що надані суб'єктам господарювання сільського господарства, млн. грн.	34143	36488	43534	55335	48425	55374
Частка до ВВП, %	2,6	2,6	3,0	3,5	2,4	2,3

У системі фінансового забезпечення аграрного виробництва банківське кредитування сільськогосподарських підприємств займає друге місце після самофінансування. За статистичними даними Національного банку України

[10], кредити надані у 2016 р. нефінансовим корпораціям становили 822,1 млрд грн (у 2015 р. – 787,8 млрд грн), тоді як із них 55,4 млрд грн (6,7 %) надані кредитні ресурси підприємствам сільського, лісового та рибного господарства (у 2015 р. – 48,4 млрд грн (6,1 %)) (рис. 2). За часовою структурою кредитів на сільськогосподарських підприємствах спостерігається злет: короткострокові – на 11 %, довгострокові – на 84,9 % (рис. 3). У розрізі валют кредити в національній валюті зросли на 33,3 % (з 28,6 млрд грн у 2015 р. до 38,1 млрд грн у 2016 р.), тоді як кредити, отримані в іноземній валюті, скоротилися на 13 % (у 2015 р. – 19,8 млрд грн, а в 2016 р. – 17,2 млрд грн) (рис. 4). Тенденція до зростання (на 18,6 % за 2016 р.) (рис. 5) спостерігалася по депозитах в банківських установах по сільськогосподарських підприємствах. Середня вартість кредитів зменшилася на 0,8 п. п., зокрема в національній валюті на 2,6 п. п. – до 20,4 % (рис. 6). Негативна тенденція спостерігається в банківській системі за простроченими кредитами (рис. 7) у сільському господарстві і її частка досягає 11 %, водночас, із 2012 до 2016 р. вона збільшилася в 2,5 раза – до 6,1 млрд грн.

а) 2011 рік

б) 2016 рік

Рис. 2. Структура кредитів банків України, наданих господарюючими суб'єктами (за видами економічної діяльності)

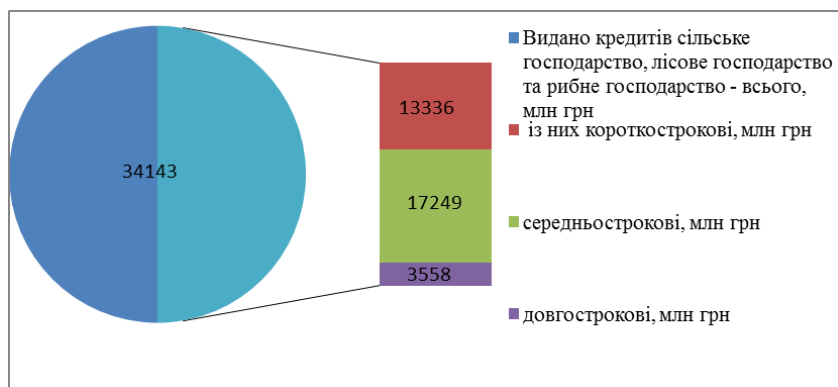

Рис. 3. Часова структура кредитів сільського господарства у 2016 році

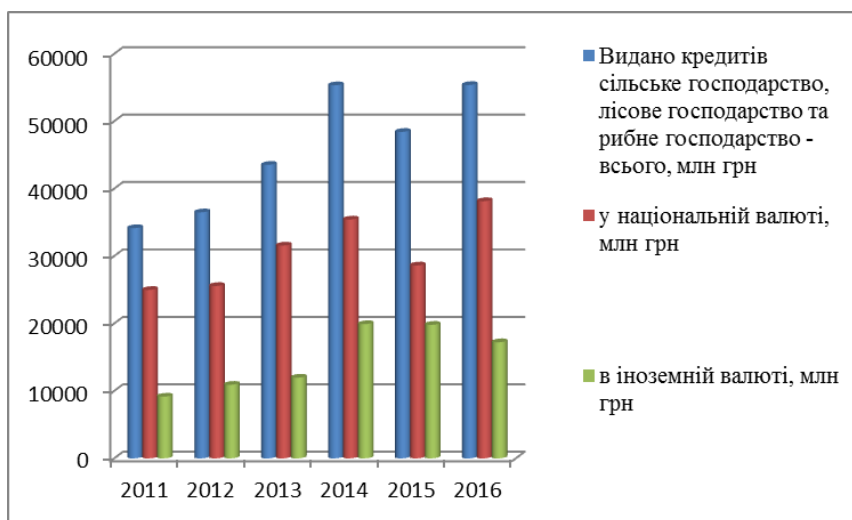

Рис. 4. Динаміка обсягів кредитування сільського господарства за видами валют

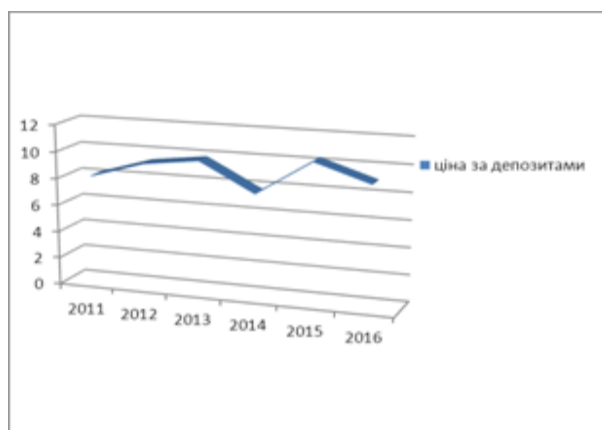

Рис. 5. Динаміка ціни за депозитами сільського господарства

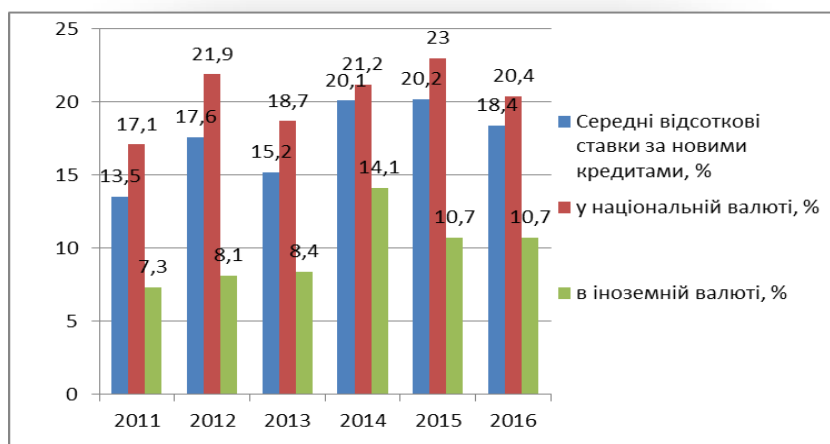

Рис. 6. Динаміка ціни за новими кредитами сільського господарства та за видами валют

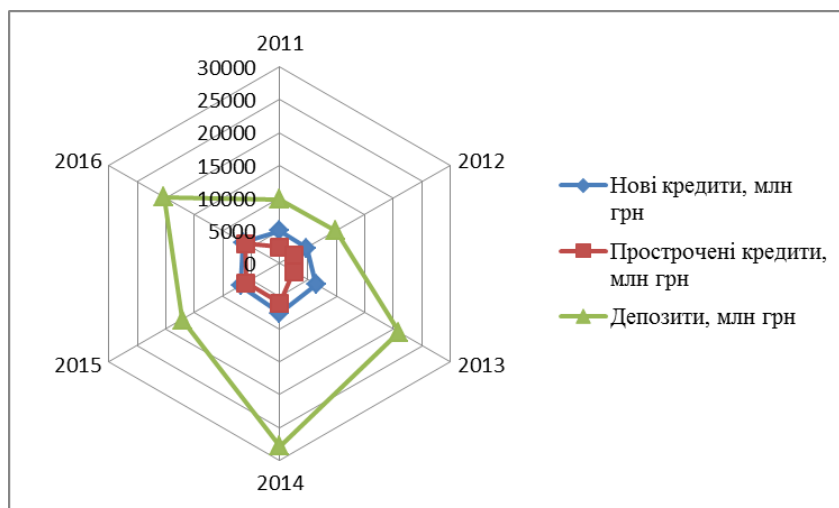

Рис. 7. Динаміка сільського господарства за новими й простроченими кредитами та депозитами

Отже, на сьогодні банківське кредитування для аграрного виробництва є найпоширенішим, але дорогим способом залучення фінансування. А також має проблеми, зокрема часова структура кредитів, більшість кредитів даються на мінімальний термін – до 1 року, значна ціна кредиту, більшість банківських установ не мають фінансових продуктів для аграрних виробників та з обережністю ставляться до них через їх специфіку діяльності, обтяжлива процедура отримання кредиту, у багатьох аграрних виробників відсутня кредитна історія та відсутність застави для забезпечення довгострокових кредитів, недосконала облікова фінансово-господарська діяльність аграрних виробників та ін.

Одним із альтернативних напрямів банківського кредиту може стати аграрна розписка [11], яка надасть аграрному виробнику доступ до фінансових ресурсів на придбання обігових фондів у разі забезпечення майбутнім урожаєм. Кредитування через механізм фінансової розписки в Україні тільки набирає обертів і як пілотний проект було запущено в Полтавській області, потім з 2015 р. впроваджено у Вінницькій, Черкаській та

Харківській областях і на сьогодні вже працює у 8 областях, зокрема у Миколаївській, Сумській, Тернопільській та Хмельницькій областях. Завдяки цьому інноваційному кредитному продукту, в першій рік було залучено 40 млн грн та оформлено 10 аграрних розписок (1 фінансова та 9 товарних).

На 12 вересня 2017 р. сільськогосподарські підприємства уклали 149 аграрних розписок, зокрема 87 – фінансові та 62 – товарні із загальним обсягом фінансування 1 млрд грн. На сьогодні вдало реалізовано та закрито 57 аграрних розписок. Лідером із впровадження інноваційного кредитного продукту є Вінницька область, яка уклала вже 40 аграрних розписок, на другій сходинці Полтавська область – 36 аграрних розписок, і третю сходинку займає Черкаська область – 33 аграрні розписки. Отже, фінансування аграрного виробництва використовуючи аграрні розписки знаходиться на початковій стадії.

На шляху розвитку даного виду кредитування з'явилися основні проблеми:

- відсутність достатньої інформації про інноваційний кредитний продукт серед аграрних товаровиробників;
- відсутність практичного досвіду щодо надання аграрної розписки з боку банківських установ;
- недосконалість розвитку правової системи у вирішенні дискусійних проблем у процесі кредитування;
- недостатньо відпрацьована схема бухгалтерського та податкового обліку для всіх учасників даного виду кредитування;
- недостатня кількість сертифікованих нотаріусів;
- недосконалість системи агрострахування.

Для забезпечення розширеного відтворення аграрного виробництва використовуються залучені кошти, серед яких може бути державна підтримка. У більшості країн світу держава бере активну участь у фінансуванні розвитку аграрного сектора. Наприклад, у країнах ЄС державна підтримка аграрного виробництва становить приблизно 50 % від загального європейського бюджету. На жаль, в Україні вона знаходиться на дуже низькому рівні. Нині вона здійснюється за рахунок бюджету як безпосередньо – надаючи фінансову допомогу, так і шляхом компенсації частини відсотків за кредитами. Оскільки надання прямої фінансової підтримки є незначним, то визначальним у кредитуванні агропромислового виробництва є процес здешевлення кредитів.

Останні три роки з бюджету України на часткову компенсацію кредитних ставок виділяється по 300 млн грн, що в 6 разів більше, ніж у 2000 р. але у 3,4 раза менше, ніж у 2008 році. А в 2012 та 2013 роках жодної копійки не було надано для процесу здешевлення кредиту. У провідних країнах світу дана підтримка є дуже вагомою, тому її збільшення стає пріоритетною задачею нашої економіки загалом і банківської системи зокрема.

У 2017 р. підтримка аграрного виробництва з державного бюджету була передбачена програмами за такими напрямками: компенсація відсоткової ставки за кредитами; бюджетна дотація; часткова компенсація вартості с.-г техніки у 20%; кредити фермерам; підтримки тваринництва. Із державного бюджету в 2017 р. на підтримку аграрного виробництва виділено 5,596 млрд грн, що майже у 2,8 раза більше, ніж у попередньому році. Зокрема, державна

підтримка тваринництва становить 0,17 млрд грн, бюджетна дотація для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції запланована на рівні 0,923 млрд грн і фінансування часткової компенсації вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва у межах 0,550 млрд грн.

Фактично за 10 місяців поточного року було спрямовано з Державного бюджету України на аграрне виробництво 3,335 млрд грн, із них на фінансову підтримку сільгосптоваровиробників – 0,650 млрд грн та на фінансування часткової компенсації вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва – 0,012 млрд грн.

Передбачається, що в 2018 р. фінансова державна підтримка на аграрне виробництво буде у межах 7,300 млрд грн, що значно більше, ніж у 2017 році. Дане збільшення реалізується за рахунок нової програми підтримки малих фермерських господарств на 1 млрд грн. А також на розвиток тваринництва передбачається 2,3 млрд грн, на рослинництво – 2 млрд грн та на програму 20% компенсації аграріям вартості вітчизняної сільськогосподарської техніки – 1 млрд грн. Але, враховуючи інвестиційні потреби аграрного виробництва, цього недостатньо для ефективного функціонування.

Таким чином, із дослідження фінансового забезпечення аграрного виробництва можемо зробити висновок, що дана проблема має комплексно-системний характер та потребує адекватних зовнішніх економічних умов функціонування аграрних підприємств, до яких домінантною позицією є розвинена система фінансово-кредитного забезпечення, орієнтована на обслуговування цього сегмента економіки. Для її створення необхідний пошук форм взаємодії, напрямів, що відповідають світовим канонам, і збереження найважливіших самотутніх та ефективних фінансових інститутів та інструментів. Дійова Національна фінансово-кредитна система обслуговування аграрного виробництва повинна забезпечуватися розвитком та взаємодією характерних складників, таких як консалтингові, аудиторські, інформаційні, аналітичні компанії, незалежні оцінювачі майна, реєстратори гарантій та об'єктів застави тощо.

Зважаючи на вищезазначене, доцільно розробити концептуальну модель Національної фінансово-кредитної системи обслуговування аграрного виробництва, як витоку щодо забезпечення фінансовими активами аграрних товаровиробників. Одним із завдань аграрних товаровиробників є сфера фінансів: недостатність умов корпоратизації діяльності; недостатність фінансових активів, обмеженість доступу до державних програм; дефіцит витоків фінансування діяльності.

Формування Національної фінансово-кредитної системи обслуговування аграрного виробництва буде рушієм вихідних змін та сполучним сегментом в економічному просторі. Ця система спроможна створити доступ до умов фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва: здійснити розширення ресурсної бази, знизити фінансові ризики, розширити контури фінансово-кредитного забезпечення, завдяки формуванню спеціалізованих інститутів, які розширять джерела формування фінансових ресурсів, сприятимуть розвитку регіональної мережі фінансово-кредитних інститутів та інститутів мікрофінансування; розвитку спеціалізованої інфраструктури,

зокрема страховим компаніям, іпотечним установам, оціночним компаніям, ріелтерським фірмам, реєстрації нерухомості, вторинному ринку фінансових активів, нотаріату; а також державній підтримці аграрних товаровиробників: розвитку державних програм здешевлення фінансових ресурсів, розвитку заставної бази, фінансовим інструментам та фінансовому оздоровленню.

Завдяки сукупності мультиплікаційного ефекту можливо поживати поступ аграрного виробництва: реалізує значний внесок у розширення та диверсифікацію його фінансових можливостей, гармоніює інтереси учасників фінансового ринку, створює механізми здешевлення кредитного ресурсу, збагачує досягнення соціально-економічного ефекту, розширює споживання кредитних продуктів.

Отже, Національна фінансово-кредитна система обслуговування аграрного виробництва повинна являти собою сукупність кредитно-фінансових інститутів, зокрема спеціалізований банк, лізингові, страхові, фінансові, інвестиційні компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, гарантійні установи, що діють в системі фінансового ринку, що визначають результативність функціонування всіх елементів щодо забезпечення простого та розширеного відтворення в аграрному виробництві та всього регіонального комплексу в цілому.

На підставі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що Національна фінансово-кредитна система обслуговування аграрного виробництва включає в себе дві підсистеми: фінансову, до якої входять бюджети, зокрема державний бюджет, місцеві бюджети та бюджети суб'єктів аграрних виробників, податки, позабюджетні фонди і страхування; кредитну, яка включає банківську систему, кредитну кооперацію та мікрокредитний сегмент, що не порушує її принципової цілісності, враховуючи її взаємозв'язки та взаємопроникнення функцій під час реалізації конкретних рішень з розвитку даної системи.

Наступним етапом постає поглиблена інституційно-функціональна структуризація, яка включає такі складники: інституційно-інфраструктурний, фінансовий інструментарій та нормативно-правовий. Дана архітекtonіка Національної фінансово-кредитної системи для обслуговування аграрного виробництва набуває особливого значення, оскільки включає багатогранний комплекс інструментів, важелів, стимулів, процедур та правил, що впливає на інституційно-інфраструктурний інструментарій по-різному і потребує жорсткої диференціації рішень та глобальної оцінки у розрізі забезпечення фінансової безпеки аграрних виробників.

Висновки і перспективи. Доведено, що фінансова діяльність аграрних товаровиробників являє собою складний багатогранний механізм, опосередкований рухом фінансових потоків. З'ясовано, що головними проблемами аграрного виробництва є дефіцит фінансових ресурсів, слабка державна підтримка, обмеженість доступу до банківського кредиту через високу ціну, нерозвиненість кредитної кооперації та системи мікрофінансування. Обґрунтовано формування та поступ Національної фінансово-кредитної системи обслуговування аграрного виробництва, яка помітно покращить доступ до витоків їх фінансування, що гарантуватиме сталість їх діяльності та ефективність аграрної сфери економіки.

Список використаних джерел

1. Ковальчук А. Т. Фінансовий словник / А. Т. Ковальчук. – К. : Знання, 2005. – 287 с.
2. Кравчук Н. Я. Фінанси : навч.-метод. посіб. / Н. Я. Кравчук, В. П. Горин, Т. Б. Ясеновська. – Тернопіль : Економічна думка, 2008.
3. Артус М. М. Проблеми трактування сутності та функцій категорії “фінанси” / М. М. Артус // Фінанси України. – № 11. – 1999. – С. 126–136.
4. Егоров П. В. Финансы как продукт ценностно-стоимостного подхода / П. В. Егоров, Е. И. Хорошева, Ю. И. Гончарова // Финансы, учет, банки. – № 14. – 2008. – С. 9–19.
5. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
6. Василик О. Д. Теорія фінансів : підруч. / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
7. Інтернет-ресурс: www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2012-1/
8. Стецюк П. А. Национальная система финансово-кредитного обеспечения аграрного производства / П. А. Стецюк, С. А. Навроцкий, А. В. Войтюк : материалы международной научно-практической конференции «Современные достижения науки и пути инновационного восхождения экономики региона, страны» (Комрат, 18 мая 2017 г.) / гл. ред. Д. М. Пармакли ; орг. ком. : Т. И. Раковчена и др. – Комрат : Комратский государственный университет, 2017. – С. 346–354.
9. Матеріали офіційного сайту Державної служби статистики України. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
11. Інтернет-ресурс : <http://agroportal.ua/news/ukraina/>

References

1. Kovalchuk, A. T. (2005). Financial Dictionary / A. T. Kovalchuk. K.: Knowledge, 287.
2. Kravchuk, N. Y., Gorin, V. P., Yasenovskaya, T. B. (2008). Finances: a teaching manual. Ternopil: Economic Thought.
3. Artus, M. M. (1999). Problems of interpretation of the essence and functions of the category "finances" // Finance of Ukraine, 11, 126–136.
4. Egorov, P. V. Finances as a product value-cost approach (2008) / P. V. Egorov, E. I. Khorosheva, Y. I. Goncharova // Finances, accounting, banks, 14, 9–19.
5. Oparin, V. M. Finances (General Theory) (2002). K.: KNEU, 240.
6. Vasilik, O. D. Theory of Finance: Textbook (2000) / O. D. Vasilik. – K.: NIOS, 416.
7. Online resource: www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Collection/2012-1/
8. Steciuk, P. A. National system of financial and credit protection of agrarian production (2017) / P. A. Steciuk, S. A. Navrotsky, A. V. Voytjuk: materials of the international scientific-practical conference "Modern achievements of science and ways of innovation climbing the economy of the region, the country" (Komrat, May

18, 2017) / ch. ed .: Parmakly D. M. ; org com. : Rakovchenko T. I. et al. – Comrat: Comrat State University, 346–354.

9. Materials of the official site of the State Statistics Service of Ukraine (2017). [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

10. Materials of the official website of the National Bank of Ukraine (2017). [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.bank.gov.ua>.

11. Internet-resource: <http://agroportal.ua/news/ukraina/>.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА

А. В. Войтюк

Аннотация. Исследована необходимость формирования и развития национальной системы финансово-кредитного обеспечения аграрного производства в контексте обеспечения высокого уровня адаптивности к изменениям во внешнем экономическом окружении и внутреннем финансово-экономическом положении, а также обеспечение стабильного экономического развития аграрного производства. Из этого следует, что повышение эффективности системы финансово-кредитного обеспечения аграрного производства в условиях глобализации неразрывно связано с системным регулированием ключевых направлений современной государственной финансовой политики, а эффективность ее функционирования зависит от тех целей и задач, вытекающих из долгосрочной финансовой стратегии страны.

Ключевые слова: финансы, финансово-кредитная система, финансовая структура, финансовое обеспечение, банковское кредитование, государственная финансовая поддержка, аграрное производство

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS FOR THE FORMATION OF THE NATIONAL SYSTEM OF FINANCIAL SUPPORT OF AGRARIAN PRODUCTION

A. V. Voytyuk

Abstract. The necessity of formation and development of the national system of financial and credit provision of agricultural production in the context of ensuring a high level of adaptability to changes in the external economic environment and the domestic financial and economic situation, as well as ensuring a stable economic development of agricultural production, is investigated in the article. The sources of this prove that increasing the effectiveness of the system of financial and credit provision of agricultural production in the context of globalization is inextricably linked with the systemic regulation of key areas of modern public financial policy, and the effectiveness of its functioning depends on those goals and objectives arising from the country's long-term financial strategy.

Keywords: finance, financial and credit system, financial structure, financial security, bank lending, state financial support, agricultural production